

AZ EMLÉKEZETI ZAVAROK PSZICHODIAGNOSZTIKÁJA

DR. FEKETE OLÍVIA, KLINIKAI SZAKPSZICHOLÓGUS, PHD

SE Klinikai
szakképzés
II. évfolyam
2019 ősz

DEFINÍCIÓ

- Emlékezeti zavar: zavar az
  - Információ, élmény, készség tárolásában
  - Hosszú távú megőrzésében
  - Előhívásában
  - Az énkép, éntudat folyamatosságának érzésében
- Megjegyző, megtartó, felidéző emlékezeti funkciók átmeneti vagy tartós romlása
- Kódolás, tárolás, előhívás funkciók zavara
- Emlékezet és felejtés dinamikus viszonya
- Felejtés mint aktív folyamat

EMLÉKEZET TÍPUSAI

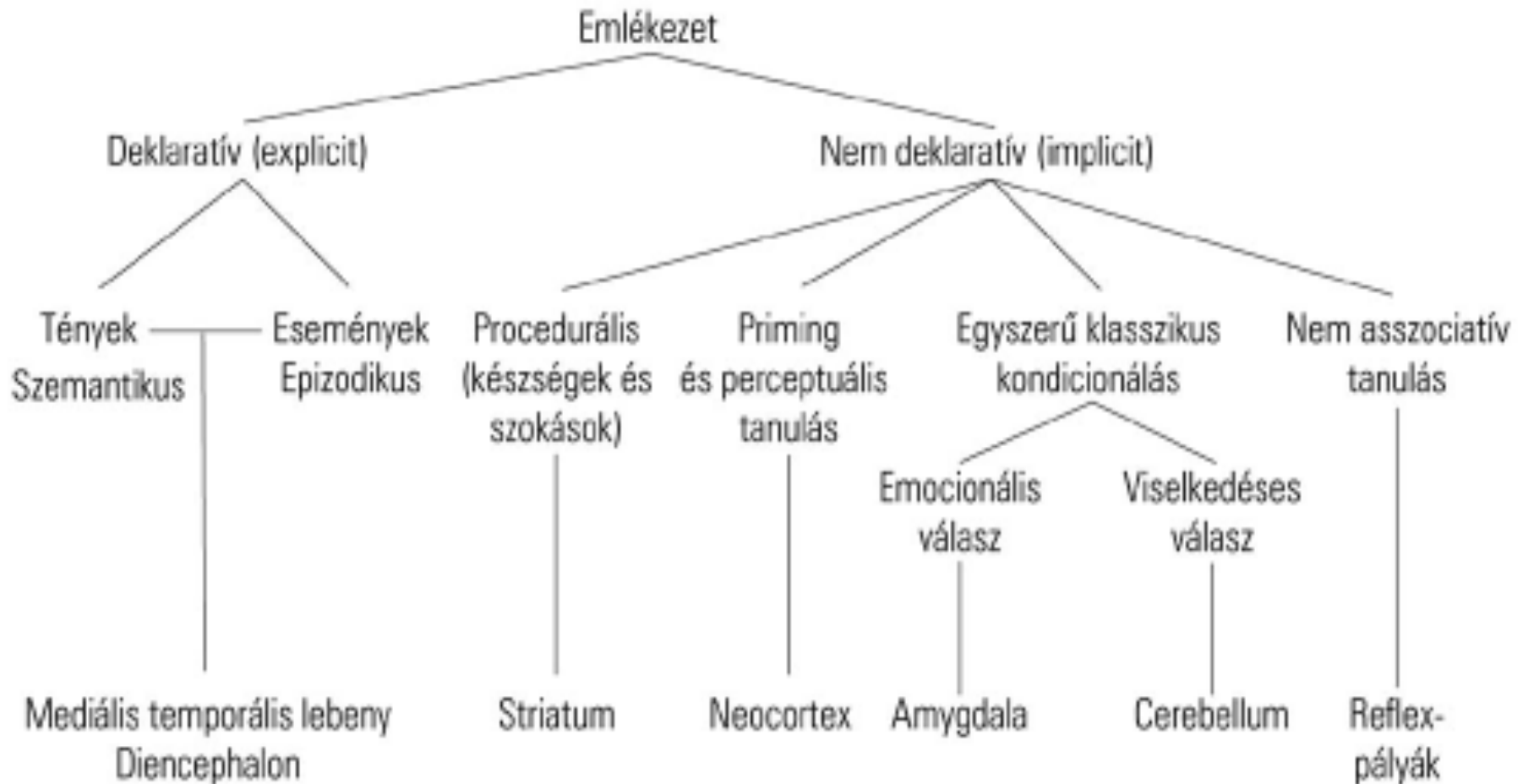
■ Explicit / deklaratív

- Rövid távú
  - Verbális
  - Téri
- Hosszú távú
  - Epizodikus
  - Szemantikus

■ Implicit / procedurális

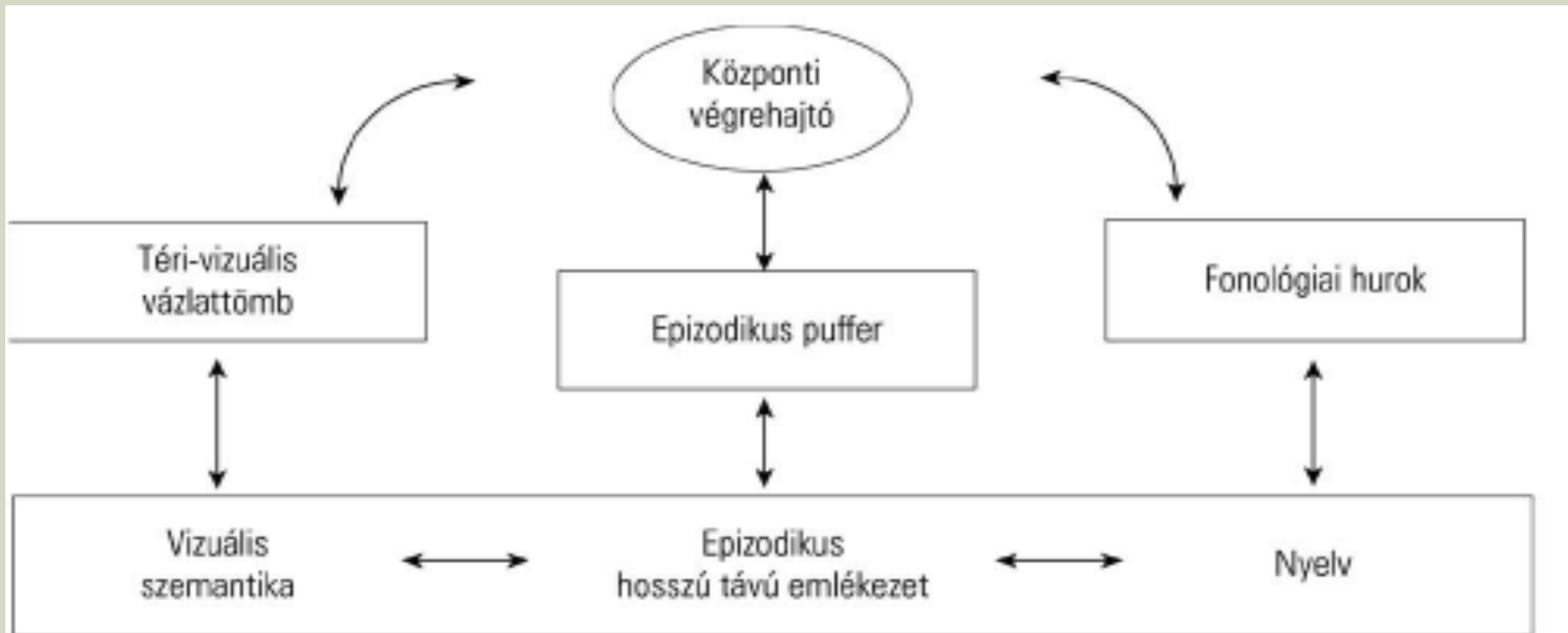
- Kondicionálás
- Priming
- Motoros készségek
- Perceptuális készségek (pl távolság észlelése)

EMLÉKEZETI TÍPUSOK – AGYI TERÜLETEK

RÖGZÍTÉSI FOLYAMAT

■ Munkamemória Baddeley

Az epizodikus pufferrel kiegészített munkamemória-modell

AZ EMLÉKEZÉS MENNYISÉGI ZAVARAI

- Tipikusan emlékezeti funkciók gyengülése, de emlékezeti funkciók fokozódása is előfordulhat (paranoid)
- Rövidtávú memória zavara – értelmi fogyatékos, organikus hátterű funkcióromlás, demencia, funkcionális hátterű funkcióromlás
  - Megjegyző emlékezet zavara
  - Öregedés, korfüggő változás
  - Pszichofarmakonok: benzodiazepin, antikolinerg antiD, kispotenciálú neuroleptikumok
  - Korszakov triász: megjegyzőképesség hiánya, dezorientáció, konfabuláció
- Tartós emlékezet zavara
  - Diffúz atrófia
  - Ribot féle szabály
  - Agy gócos károsodása lacunáris demencia
- Felidéző képesség zavara – Amnézia
  - Fokozott, csökkent, torzult
  - Globális, lokális, parciális
  - Retrográd, kongrád, anterográd

AZ EMLÉKEZÉS MENNYISÉGI ZAVARAI

- Szelektív memória
  - Szelektív beállítódás
  - Érzelmi érintettség
- Eleve hibás rögzítés
  - És/vagy
- Emlékezeti torzulás

A KOGNITÍV FUNKCIÓK ÁLTALÁNOS VIZSGÁLATA

- Éberség, figyelmi, észlelési funkciók, nyelvi funkciók szűrése
- Rögzítési folyamat zavara
- Megtartó folyamatok zavara
- Felidézõ folyamatok zavara
- Fizikális állapot, gyógyszerhatás, alkohol, drog szűrése
- Premorbid színvonal dilemmája

A KOGNITÍV FUNKCIÓK ÁLTALÁNOS VIZSGÁLATA

- Neurológiai vizsgálat
- Képkotó vizsgálat
- Pszichodiagnosztikai exploráció a kognitív funkciók működésére vonatkozóan
- Heteroanamnézis szerepe
- Neurológiai/pszichiátriai/szomatikus kórelőzmény részletes elemzése
- Neuropszichológiai fókuszú tesztelés

A DIAGNOSZTIKA ALAPKÉRDÉSEI

- **Állapot (kifáradás, fizikai állapot, drug hatás)**
- **Korfüggő változás**
- **Organikus funkcióromlás – pszichés funkcióromlás**
- **Organikus: progresszív - reverzibilis**

A DIAGNOSZTIKA ALAPKÉRDÉSEI

- **Organikus**
- **Krónikus**
  - Progresszív
  - Stabil
    - Anyag specifikus
    - Globális
- **Átmeneti**
  - Átmeneti globális amnézia
  - Átmeneti epileptikus amnézia
  - PTA /poszt-traumás-amnézia, közvetlen a traumás agysérülést követően
- **Pszichogén**

A DIAGNOSZTIKA ALAPKÉRDÉSEI

- Demencia vs pseudodemencia
- Demencia
  - Nehéz a tünetek indulását meghatározni
  - Lefolyás hullámzó, alattomos
  - Általában pszichiátriai betegség nem jellemző
  - Sikeres megoldásnak örül
  - Hibázás
  - Ribot szabály szerinti romlás
- Pseudodemencia
  - Funkcióromlás megélése, hangsúlyozása
  - Nem tudom válaszok
  - Belátás
  - Hangulatjavító hatására változik

A DIAGNOSZTIKA ALAPKÉRDÉSEI

- Korfüggő feledékenység vs enyhe kognitív zavar
- Korfüggő feledékenység
  - Panasz zavaró, tartósan fennáll
  - Egyéb kognitív zavar, egyéb panasz nincsen
  - Környezet nem észleli
  - Megtartott intellektus, kis deficit
  - Neurológiai vizsgálat nem jelez
- Enyhe kognitív zavar
  - Nincs feltétlen panasz, nincs belátás
  - Egyéb kognitív funkcióromlás, panasz is azonosítható
  - Késleltetett felidézés rossz, tervezési zavar
  - Neurológiai vizsgálat eltérést igazol

A DIAGNOSZTIKA ALAPKÉRDÉSEI

- **Kortikális vs szubkortikális demencia**
- **Kortikális**
  - Memórizavar elsődleges /epizodikus és szemantikus
  - Lebenytünetek azonosíthatóak
  - Exekutív funkció zavara fennáll
- **Szubkortikális**
  - Memóriazavar másodlagos
  - Meglassult gondolkodás
  - Hangulatzavar is fennáll

A KOGNITÍV FUNKCIÓK MÉRÉSE

- Szubjektív
- Objektív
- Heteroanamnesztikus adatok
- Megfigyelés

Hétköznapi memória kérdőív

A "Hétköznapi memória kérdőív" 27 gyakori emlékezeti kihagyást sorol fel. Az 1-9-ig terjedő skála segítségével jelölje meg, hogy milyen gyakran fordulnak elő Önnek ezek a problémák.

1. Az elmúlt 6 hónapban egyszer sem
2. Az elmúlt 6 hónapban kb. egyszer
3. Az elmúlt 6 hónapban több mint egyszer, de még nem havonta
4. Kb. havonta egyszer
5. Havonta többször, de még nem hetente
6. Kb. hetente egyszer
7. Hetente egyszer, de még nem naponta
8. Kb. naponta egyszer
9. Naponta többször is

1. Elfelejtji, hogy hová tesz bizonyos tárgyakat. Nem találja a tárgyakat a lakásban.....	5
2. Nem ismer fel olyan helyeket, ahol állítólag már sokszor járt.	1
3. Nehezen tudja követni egy tévében látott film történetét.	2
4. Elfelejtkezik róla, ha napi rutinjában bizonyos részletek megváltoznak, például más helyen tart valamit, mint korábban, vagy más időpontban kell csinálnia valamit. Véletlenül a régi rutin szerint cselekszik.	2
5. Ellenőriznie kell, hogy megtett-e valamit, amit meg akart tenni.	4
6. Elfelejtette, hogy egy esemény mikor történt, például tegnap vagy a múlt héten.	3
7. Teljesen elfelejt magával vinni bizonyos dolgokat, vagy esetleg később még észbe jut, és vissza kell mennie ezekért.	3
8. Elfelejt valamit, amit előző nap vagy néhány nappal korábban mondtak Önnek, esetleg másoknak kell erre emlékeztetni Önt.	3
9. Elkezd olvasni egy könyvet vagy egy újságcikket, és nem veszi észre, hogy azt korábban már olvasta.	1
10. Beszélgetés közben elkalandozik lényegtelen vagy nem odartartozó dolgok felé.	2
11. Nem ismer fel látásból olyan közeli rokonokat vagy barátokat, akikkel gyakran találkozik.	1
12. Nehézséget okoz olyan új készségek elsajátítása, mint például egy társasjáték megtanulása vagy valamilyen készülék használata akkor is, amikor már néhányszor gyakorolta.	1
13. A "nyelvemen van" jelenséget tapasztalja: úgy érzi, tudja a szót, de mégsem képes felidézni?	4
14. Teljesen elfelejt megtenni olyan dolgokat, amelyek szándékában álltak.	2
15. Elfelejtji előző napi cselekedeteinek vagy az előző nap eseményeinek fontos részleteit.	1
16. Beszélgetés közben elfelejtette, amit éppen mondott. Esetleg megkérdezte: miről is beszéltem.	3
17. Újságolvasás közben elveszti a fonalat, nem tudja követni, hogy miről is szól a történet.	1
18. Elfelejt megmondani valakinek valami fontos dolgot. Például elfelejt átadni egy üzenetet, vagy elfelejt emlékeztetni valakit valamire.	2
19. Elfelejt önmagával kapcsolatos fontos részleteket, például a születési dátumát vagy a laccímét.	1
20. Másoktól hallott dolgok részleteit összekeverte és ezek zavarossá váltak.	2
21. Újra elmondott másoknak egy olyan történetet vagy viccet, amelyet korábban már elmesélt nekik.	2
22. Elfelejtji rendszeresen végzett dolgainak, otthoni vagy munkahelyi rutinjának részleteit, például hogy mit kell tennie, vagy mikor kell tennie.	2
23. Televízióban vagy fényképen látott híres emberek arca ismeretlennek látszik.	2
24. Elfelejtji bizonyos tárgyak megszokott helyét, vagy máshol keresi ezeket.	2
25. a) Eltévedt vagy rossz irányba fordult egy jól ismert útvonalon vagy épületben.	2
b) Eltévedt vagy rossz irányba fordult egy olyan útvonalon vagy épületben, ahol korábban csak egyszer-kétszer járt.	1
26. Valamilyen rutincselekvést véletlenül kétszer végez el. Például dupla adag cukrot tesz a kávéjába, vagy véletlenül kétszer fésülködik meg egymás után.	2
27. Megismétel valamit, amit éppen az előbb mondtak valakinek, vagy ugyanazt a dolgot kétszer egymás után is megkérdezi.	1

ÖSSZPONTSZÁM:

58

A KOGNITÍV FUNKCIÓK GLOBÁLIS TÉRKÉPEZÉSE

■ Benton

- Teljesítmény nagysága (0-10)
- Vizuális ingerek észlelése, megtartása, felidézése és motorikus reprodukciója
- Hibák száma és jellege (0-34)
- Emlékezet megtartó funkciójának zavarai
- Mennyiségi és minőségi elemzés
-
- Hibák osztályozása
  - Kihagyás és betoldás
  - torzítás
  - perszeverációk
  - elfordítások
  - hibás elhelyezések
  - aránytalanságok 3/5

■ MAWI – WAIS

- Általános színvonal
- IQ struktúra VQ-PQ, profil mintázat
- Hanyatlás - Demencia indexek, Hewson indexek
- Kórspecifikus jegyek a fentiek alapján
- Neuropszichológiai mutatók

KOGNITÍV FUNKCIÓROMLÁS VIZSGÁLATA

■ AKV

- Orientáció, figyelem, memória, verbális fluencia, nyelv, téri-vizuális készségek
- Összpontszám cut off 83
- Hányados Vny/OM FT 2,2 – 3,2 - AD

■ MMS

- Enyhe 26-20, közép súlyos 19-10, súlyos 10 alatt

■ Órateszt

■ RVMT

- Rivermead Viselkedéses Memória Teszt, Wilson, Cockburn, Baddeley, 85
- Magyar adaptáció: Kónya, Racsmány, Tariska 98 (Thames Valley Test Company)
- Prospektív – retrospektív memória
- 11 feladat 0-1 pontozás, 4 súlyossági szint

A KOGNITÍV FUNKCIÓK SPECIFIKUS MÉRÉSE

- Neurokognitív funkciók mentén történő exploráció
- Lebernyfunkciók mérése
- Globális tesztek részfunkciók szerinti elemzése
- Frontális leberny skála
- Behave AD skála
- AD – VD – FTD differenciáldiagnosztikai támpontjai

LEBENYFUNKCIÓK MÉRÉSE

■ *Frontalis lebeny*

- 1. absztrakt fogalmi gondolkodás – fogalmak meghatározása
- 2. verbális fluencia – fonetikus, szemantikus 1 perc cca 15
- 3. felsorolás
- 4. különbségek meghatározása
- 5. absztrakció – konkretizáció – közmondások értelmezése
- 6. információ szervezés – mondatok rendezése
- 7. helyes logikai következtetés 'három testvérem van Jancsi, Pista, meg én'
- 8. kritikai készség 'mit tenne ha találna egy pénztárcát az utcán'
- 9. supermarket teszt
- 10. alternáló szekvenciák másolása
- 11. motoros szekvenciák ismétlése
- 12. alternáló motoros szekvenciák ismétlése
- 13. konfliktusos utasítás

LEBENYFUNKCIÓK MÉRÉSE

- *Temporalis lebeny*
-
- 1. RTM 7 jegyű számsor ismétlése, 1, 3, 9 perc után
- 2. explicit memória
  - a. epizódikus (saját személyre vonatkozó)
  - b. szemantikus (írás, olvasás)
  - c. aritmetikai készség – számolás
  - d. HTM – általános ismeretek (történelem, földrajz...)
- 3. implicit memória
  - a. autóvezetés
  - b. biciklizés
  - c. kondicionált reflexek kiesése
- 4. hallási és zenei élmények
- 5. szaglási élmények
-

LEBENYFUNKCIÓK MÉRÉSE

■ *Parietalis lebeny*

-
- 1. aphasia, agraphia, alexia, acalculia
- 2. apraxia /buccofacialis, végtagi/
- 3. ujjagnosia
- 4. neglect
- 5. jobb-bal tévesztés
- 6. óraidő felismerés
- 7. térbeli orientáció
-
-

■ *Occipitalis lebeny*

- 1. látótér vizsgálat
- 2. tárgy, nyomtatott szöveg, szín, arc felismerés
- 3. térbeli vizuális tájékozódás
- 4. kép leírása

VIZUÁLIS ÉS VERBÁLIS MEMÓRIA VIZSGÁLATA

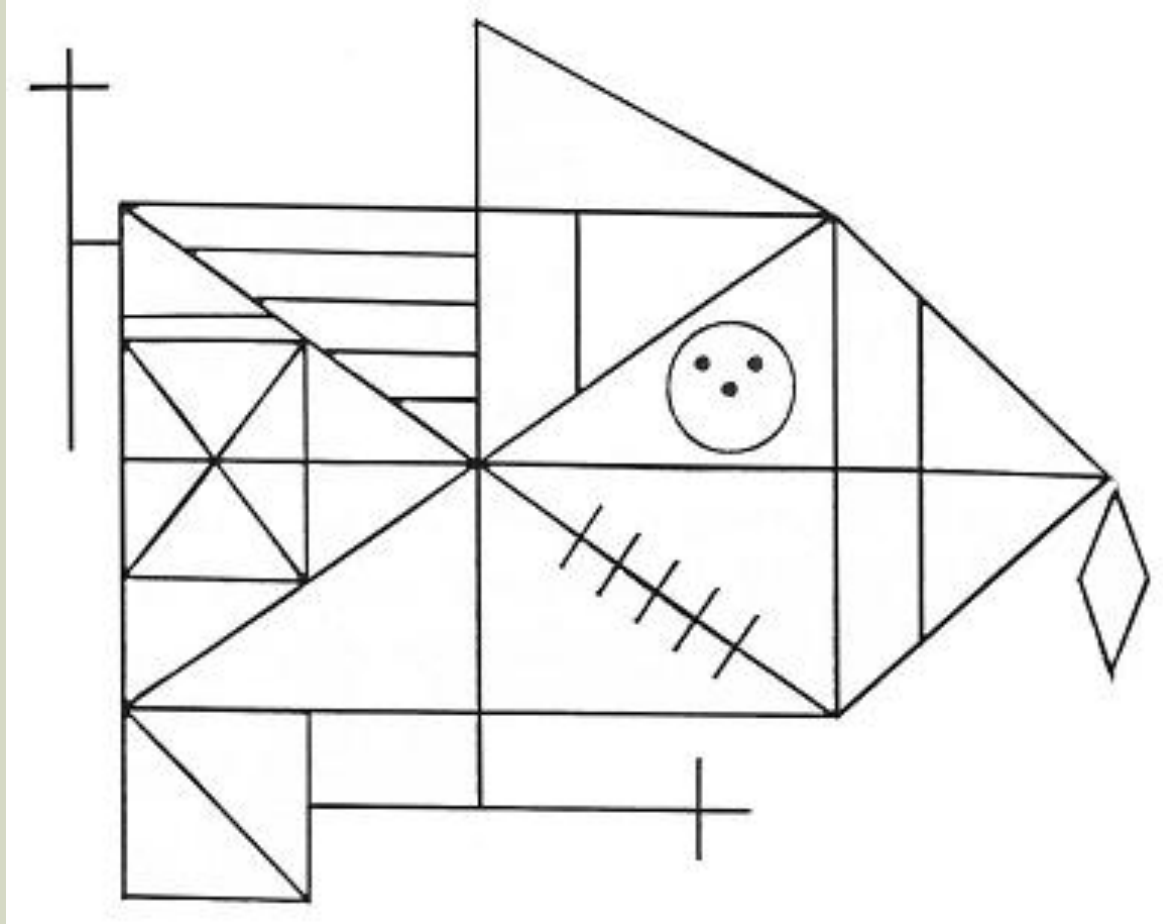
■ Vizuális memória

- Rey komplex ábra
- Rey vizuális memória teszt

■ Verbális memória

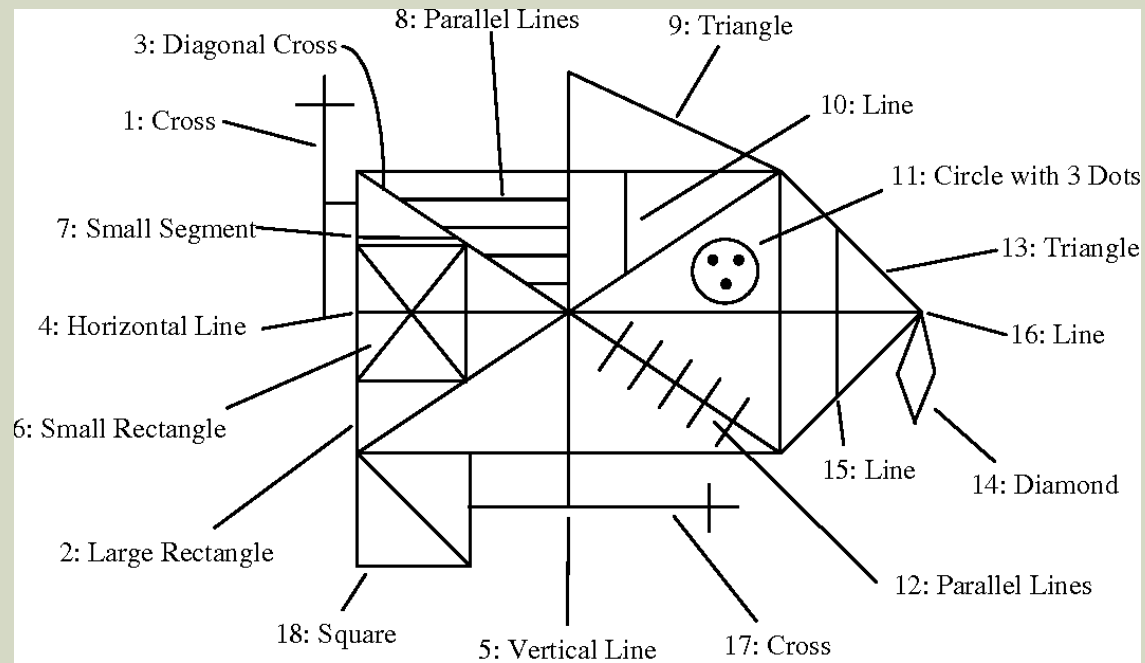
- Rey auditív verbális próba
- Ranschburg-Ziechen szópár tanulási próba

REY KOMPLEX ÁBRA

REY KOMPLEX ÁBRA

Figure 2. The Osterrieth Scoring System

Unit Correct	Placed Properly	2
	Placed Poorly	1
Unit Distorted, incomplete but recognisable	Placed Properly	1
	Placed Poorly	1/2

REY AUDITÍV VERBÁLIS PRÓBA

A lista	Próbák száma					B lista	Pr. 1	A lista	Próba	
	1	2	3	4	5				6	7
dob						vadász		dob		
függöny						pad		függöny		
csengő						madár		csengő		
kávé						cipő		kávé		
iskola						kályha		iskola		
szülő						hegy		szülő		
hold						kendő		hold		
kert						szemüveg		kert		
kalap						felhő		kalap		
gazda						csónak		gazda		
szin						bárány		szin		
pulyka						puska		pulyka		
orr						ceruza		orr		
ház						templom		ház		
folyó						hal		folyó		
Összesen:						Összesen:		Összesen:		
betolakodó szavak:						betolakodó szavak:		betolakodó szavak:		

* R. E. X. * KÖZÉNSZERVIZSGÁLÓ INTÉZMÉNY
 XIII. Auditív - Verbális tanulás
 Név: _____ Szül. lds: _____ Tanulószám: _____

RANSCHBURG-ZIECHEN PRÓBA

Megjegyző- és emlékezőképesség vizsgálata

Szópárok	Azonnal	24 óra múlva	48 óra múlva
leány - fiú	.....	.....	.....
tél - hideg	.....	.....	.....
lúd - liba	.....	.....	.....
vas - ólom	.....	.....	.....
gomb - kábel	.....	.....	.....
csend - lármá	.....	.....	.....
szék - asztal	.....	.....	.....
láb - köröm	.....	.....	.....
gáz - villany	.....	.....	.....
tű - cérna	.....	.....	.....
légy - szinyoc	.....	.....	.....
könyv - betű	.....	.....	.....
ég - felhő	.....	.....	.....
liszt - tésta	.....	.....	.....
por - szemét	.....	.....	.....
fej - kalap	.....	.....	.....
szjt - étel	.....	.....	.....
fal - tükr	.....	.....	.....
szén - kályha	.....	.....	.....
hold - csillag	.....	.....	.....
Juh - bárány	.....	.....	.....
víz - folyó	.....	.....	.....
hegy - szikla	.....	.....	.....
pórn - vessző	.....	.....	.....
úr - szolgál	.....	.....	.....

Egészítésként a valószínű középérték 80%, 24 óra múlva 84% és 48 óra után is 84%
csök. A vizsgálatnál a hiányzó feleleteket a vizsgálatnak mindig pótolnia kell, illetve
a tévedéseket is korrigálni kell.

A DIAGNOSZTIKAI FOLYAMAT SPECIFIKUMAI

- Páciens terhelhetősége
- Figyelmi kapacitás
- Pszichés kapacitás

DIFFERENCIÁLDIAGNOSZTIKA

- **Depresszió**
- **Poszttraumás stressz zavar**
- **Akut stressz zavar**
- **Disszociatív zavarok**
  - Disszociatív identitás zavar
  - Disszociatív amnézisa
- **Konverziós zavar**

ESETEK

- **Organikus vs funkcionális**
- **A dementálódási folyamat reflexiója**
- **Specifikus kérdések – alkalmasság dilemmái**

ÖSSZEGZÉS 2.

- Klinikai kérdés
- Interjú anyag szisztematikus elemzése, heteroanamnézis
- Mentális státus
- Emlékezeti zavar szisztematikus azonosítása mérőeszkővel
- Diagnosztikai és differenciáldiagnosztikai kérdések elemzése
- Terápiás tervezés
- Belátás, compliance, adherence

**KÖSZÖNÖM A
FIGYELMET!**